

och beredskapen

1945
1945
1945

1945

◆ ◆ FLYGVAPEN-NYTT har i nr 5/1967 och 1/1968 behandlat händelser och åtgärder vid vårt flygvapen, vilka gällt beredskapen under år 1944. I nr 3/1968 redogjordes dessutom närmare för 'Flygvapenövning 1944', en av beredskapstidens största och betydelsefullaste. Den var tillika av 'Krigsmaktsövnings' karaktär. ◆ I detta nummer lämnas en redogörelse för beredskapstidens 'slutskede 1944-45', i vad rör krigsläget i vår då som nu så oroliga omvärld. Härvid följs i huvuddrag den framställning som Försvarstabens krigshistoriska avdelning på sin tid lämnat i sitt stora verk om den långa och för Sverige farofyllda tid 1939-45, som 'Förstärkt försvarsberedskap' gällt i vårt land. Ovannämnt 'slutskede' av beredskapsepoken omfattar tiden från hösten 1944 till dagen för den svenska förstärkta försvarsberedskapens upphörande vid utgången av den 30 juni 1945. ◆ Tidsbegränsningen ifråga innebär dock inte att flygvapnets och annan svensk beredskap på en gång upphör, som t ex när luften går ur ett bildäck. Beredskapen måste fortsätta på många viktiga områden. Bl a måste en rad påbörjade stora tids-, arbets- och kostnadskrävande åtgärder för att bygga ut och stärka vår försvarsgren och för höjandet av dess allmänna krigsberedskap m m fortsättas och fullföljas. Vidare kräver det efter Nazi-Tysklands fall länge mycket osäkra utrikesläget en fortsatt, direkt beredskap till försvar, för att om så behövs trygga fortsatt frihet och oberoende. Nya faror för komplikationer eller ny fara för krig kan alltjämt uppkomma. ◆ För åtgärderna vid flygvapnet och händelseförloppet där i samband med den långa, nära sexåriga försvarsberedskapstidens slutskede 1944-45 och avvecklandet m m redogörs närmare i ett kommande nummer. ◆ ◆ ◆

AV ÖVERSTELÖJTNANT NILS KINDBERG

I början av vår beredskaps slutskede — från senhösten 1944 räknat — är läget på 'krigsteatern' i omvärlden följande:

I västra Europa har de förenade stormakternas trupper längst i norr nått trakten av floden Rhen. I öster står ryska truppmassor långt in i Polen. Det tyska försvaret västerut är planerat för i första hand en motoffensiv och i andra hand ett till 'Västvallen' knutet djupförsvar väster om Rhen — 'Siegfriedlinjen', som är starkt befäst. Längst i söder är Siegfriedlinjen dragen öster om Rhen, med floden som fronnhinder.

ETT DESPERAT FÖRSÖK

Motoffensiven — senare känd som 'Ardenneroffensiven' — under generalfältmarskalk von Rundstedts överbefäl, igångsätts den 16 december 1944, med mycket starka krafter. Den stöds av Luftwaffes nu reorganiserade och i möjligaste mån förstärkta jaktflyg och attackflyg. Efter en tids stora initialframgångar med bl a ett genombrott söder om Malmedy bryter offensiven dock fullständigt samman under väldiga förluster. Motståndarflygets kraftiga kontrastötar omkring jultiden 1944 är en av de främsta orsakerna därtill. De tyska stridskrafterna drar sig därefter tillbaka, närmast till Siegfriedlinjen. Denna genombryts dock efter hårda strider av de förenade västmakternas krafter, och den 2 mars 1945 når dessa fram till Rhen.

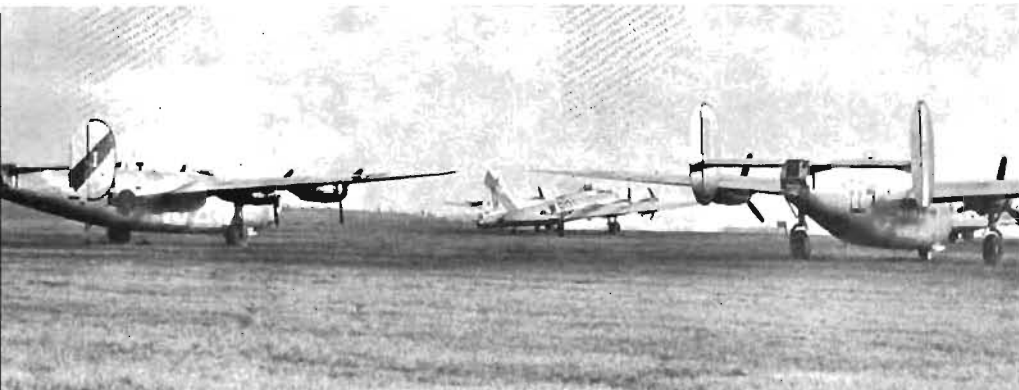
Därmed har den tyska försvarsplanen i väster misslyckats i sina båda huvudpunk-

ter. Detta har en förkrossande inverkan på den tyska hären, och ledningen börjar glöda det tyska överkommandot ur händerna. Den 7 mars lyckas USA-styrkor erövra den stora permanenta bron över Rhen vid Remagen, märkligt nog nästan intakt. De upprättar i anslutning härtill ett starkt brohuvud på flodens östra strand.

Under hela tidsskedet pågår de förenade västmakternas flygoffensiv oavbrutet mot Tysklands kommunikationer, industri och hemort med stigande intensitet. Ett flertal av landets största städer och andra centra n m läggs till stora delar eller helt i ruller. Tvivelsutan förkortas tiden till det oundvikliga tyska sammanbrottet högst avsevärt genom de nämnda luftkrigshandlingarna.

TVENNE STRUPGREPP

Det egentliga anfallet över Rhen — även nu med starkaste flygstöd — igångsätts i gryningen den 24 mars. Starka brittiska krafter under 'Ökenrävens', fältmarskalk Montgomery's befäl går då till anfall norr och söder staden Wesel, vid bifloden Lippes inflöde i Rhen, i Nordrhein-Westfalen. Luftlandsättningar av inte mindre än 35.000 man inom det längre österut belägna Ruhrområdet underlättar överskeppningsföretaget, vilket kröns med framgång. Några dagar tidigare har det brittiska bombflyget för första gången använt 10-tonsbomber i den stora offensiven från luften mot tyska markmal, denna gång mot en viktig tysk kanal- och tillförselled öster den omstridda fronten.

Kapitulation utan villkor

Norska regeringen ber om svenskt militärt ingripande

● Norsk-svenska gränsen öppnas åter.

Den 12 januari 1945 inleds den ryska vinteroffensiven. Redan inom mindre än två veckor har den nått fram till floden Oder, knappa 100 km öster om Berlin. Under februari fullbordas den ryska uppmarschen längs Oder, och i samband därmed upprättas en rad brohuvuden på västra stranden. Luftwaffe, det tyska flyget, är efter sina svåra förluster i väster och i

tiske fältmarskalken Alexander en slutlig, allmän offensiv. Stödd av starkt brittiskt och amerikanskt flyg vinner den snabbt terräng. Den 29 april kapitulerar motstående tyska krafter, ehuru avtalet härom inte träder i kraft förrän den 2 maj kl. 12.00.

Den 16 april sätter den ryska storoffensiven över Oder mot Berlin m fl viktiga mål i gång, ledd av sovjetmarskalkarna Sjukov och Konjev. (Något tidigare — den 3 april — har ett svenskt jaktplan typ J 20 (Reggiane Re 2.000) på beredskapspatroullering över östra Skåne skjutits ned av ett tyskt fjärrspaningsplan, en tremotorig flygbåt — typ Do 24, över svenskt område öster om Sölvesborg.) Den 9 april har rysarna tagit Wien. Den 21 april når deras arméer det svårt bombskadade Berlin norr- och österifrån. Tre dagar senare har de fullbordat den tyska rikshuvudstadens inneslutning. USA-generalen Eisenhower — ÖB för de i väster anryckande förenade västmaktsstyrkorna — förföljer under första hälften av april de slagna tyskarna mot Nordsjökusten, floden Elbe samt mot den stora Donau-flodens norra lopp.

Den 25 april 1945 möts ryska och amerikanska trupper i den tyska staden Torgau vid Elbeflodens övre lopp, nordväst om Dresden. Ett liknande möte har ca sex år tidigare ägt rum vid en annan av krigets fronter, i Polen den 22 oktober 1939, då mellan ryska och tyska, till Polens fjärde

delning framryckande trupper, konkurrerande om bytet. I slutet av april 1945 är Tysklands kapitulation oundviklig.

TVÅ RIKENS FALL

På Valborgsmässoaftonen den 30 april 1945 begår Nazi-Tysklands 'Führer' Adolf Hitler självmord i sin bunker i Berlin. Den 2 maj bryts det sista tyska militära motståndet. Den 4 maj kapitulerar de tyska stridskrafterna i Holland, nordvästra Tyskland och Danmark. Den 7 maj följer allmän tysk, villkorlös kapitulation på alla fronter, varigenom också den tyska ockupationen av vårt västra grann- och broderland Norge får sitt slut. Kapitulationsaktens ratificering — en världshistorisk händelse — äger rum den 9 maj i Potsdam invid Berlin. Det nära sex år långa 'varma' kriget i Europa sedan den 1 september 1939 får ett slut, hoppas man allmänt. Ett beklagligt faktum blir dock, att nämnda 'slut' dessvärre och ännu alltfjänt avlösts av ett 'kallt' krig. Mörknande horisonter gör framtiden ödesmättad.

Den 20 oktober 1944 har USA-krafter landstigit på av Japan ockuperade ögruppen Filippinerna. Strider pågår sedan där ända till den 4 juli 1945. Atombombanfall mot de japanska städerna Hiroshima och Nagasaki, den 6 respektive den 8 augusti 1945, bryter stultigt det sega motståndet från Nazi-Tysklands i storkriget allierade, stormakten Japan. Sovjetryssland, som vill vara med om att dela stora, tidigare japanska landvinningar i Fjärran österns rika länder

● Brewster 'Buffalo' — USA-tillverkat, svensk-monterat jaktplan i finsk krigstjänst.

hemlandet — inte minst på marken — inte längre i stånd att bjuda något allvarligt motstånd. Man har dröjt för länge med att bygga upp ett flygförsvars två hörnstenar — ett starkt jaktflyg och ett offensivdugligt, strategiskt attackflyg. Längre i söder går den 23 mars ryska krafter över gränsen till Österrike, med Wien som sitt förnämsta mål.

DET OBEVEKLIGA SLUTET

Den 10 april i Norditalien inleder den brit-

► på fastlandet m m, förklarar den 8 augusti — ca en vecka före Japans slutliga, villkorslösa kapitulation för USA — det gula kejsarriket krig. Den 14 augusti 1945 är nyssnämnda kapitulation ett historiskt faktum. En ny tid har därmed tillsynes inletts i Östasien.

FINSK NÖD OCH BRAGD

I Norden leder efter den 25 augusti 1944 påbörjade finsk-ryska fredsförhandlingar den 19 september fram till ett vapenstillestånd i Moskva. En av detta följer blir det sovjetryska villkoret, att Finland fördrivar sin ex-bundsförvant Tysklands alla krafter från finskt område, närmast då från norra Finland. Den Finland sålunda påtvingade åtgärden genomförs (trots av segermakten anbefalld samtidig demobilisering) med kraft och känd finsk sisu, framhjälp av Finlands krigsvana flygstridskrafter på ett uformodentligt skickligt och verksamt sätt. Den finska offensiven strax öster om gränsfloden Torne älv — i stort sett slutförd den 22 januari 1945 bortom Treriksroset, in över norska gränsen — blir trots förluster i flyg och marktrupper och de av tyskarna under reträtten utförda, svåra ödeläggelserna i Finland och Norge en klar framgång av bragdkaraktär. Närmare om den märkliga operationens flyghändelser kan läsas i "Ull" (Underrättelser från Flygledningen) nr 4/1951, bilaga 4.

SISTA BEREDSKAPSVINTERN

Sveriges beredskap kan vintern 1944—45 sänkas efterhand. Redan i början på februari blir det dock tydligt, att en förstärkning liknande dem, som beordrats under de tidigare krigsårens vårar och förstärkta försvarsberedskap här, också behövs våren 1945. Orsakerna därtill är följande:

- Starka tyska krafter — flyg, markförband och enheter ur tysk marin m m — står alltjämt intakta i både Danmark och Norge. Det är osäkert hur dessa skall förhålla sig vid det nu allt ofrånkomligare

Fig 5
Fig 6

1945 och beredskapen

tyska sammanbrottet i deras hemland och på de övriga tyska krigsfronterna. Ett uppreparande — kanske i stor skala — av den ödeläggelse, som under senhösten 1944 och därefter drabbat Nordfinland och Nordnorge är ingalunda uteslutet. Visserligen har Sveriges regering i december 1944 gjort en hemställan till den tyska riksstämman att undvika förfarandet — men denna demarche lämnas obesvarad.

- Redan den 1 februari 1945 sänder Norges exilregering i London, den reellt enda lagliga, en begäran till Sverige om hjälp från vår regering till ett svenskt ingripande i Norge, i humanitärt syfte. En när-

mare redogörelse för frågan återfinns i en svensk officiell 'Redogörelse till utrikesnämnden' av 1946. Därtill kommer på vintern 1945, att tyska flyktingar i skolor eller militära förband vid ett sammanbrott i Norge kan väntas söka sig över vår gräns i väster — för att genom internering i Sverige söka undgå att bli krigsfångar.

- Ovan omnämnda förhållanden påkallar 1945 uppenbarligen en avsevärd förstärkning av svensk beredskap. Betydande flyg- och truppstyrkor m m måste finnas organiserade och klara i fråga om alla sina förberedelser, därest en eller flera aktioner in i våra grannländer skulle bli nödvändiga. Omfattande förberedelser måste också vara gjorda för att möta och hjälpa flyktingar i 10.000-tal eller mera.

- Förutom alla de förberedelser, som erfordras på de ovannämnda militära och civila områdena, förbereds också överförande till Danmark och Norge och insättande där i samverkan med de svenska krafterna för räddningsaktionerna, av i Sverige ända sedan 1943—44 utbildade norska och danska 'pollstrupper', till hjälp åt de lokala motståndstyrkorna m m. Också lätt attack- (bomb-) flyg, uppsett med bistånd av vårt flygvapen för Danmarks räkning, står vid tiden för det tyska sammanbrottet i april-maj 1945 flyg- och stridsberett på en svensk flygflottills depå.

DEN 30 JUNI

Den tyska kapitulationen utan villkor gör dock svenska militära aktioner till hjälp för Danmarks och Norges befriande obehövliga. Den tyska flyktingströmmen hit blir heller inte på långt när så stor, som man befarat. Den svenska beredskapen kan efter april-maj månaders händelser i vår omvärld minskas. Snabba åtgärder vidtas också här för av vår militära ledning i samförstånd med regeringen. Den 30 juni blir den sista svenska, förstärkta försvarsberedskapens dag under det andra världskriget 1939—45, en för snart tjugofem år sedan genomkänspad, allvarlig prövning av människorna i var tid och av svensk försvarsberedskap. ■

● Fig 5: Danska frihetskämpar i strid med Gestapo på Kongens Nytorv i april 1945. ● Fig 6: Tyska soldater och en Dornier Do 215 vid en flygbas i Nord-Norge. ● Fig 7: Den tyska reträtten utmed Torne älvs östra strand följdes växamt av svenska gränspatruller. ● Fig 8: ... sista striden det är ... Bombat flygfält i Väst-Frankrike med skadade tyska plan.

Fig 7
Fig 8